Samenvatting

Steeds meer opleidingen in het H.B.O. en W.O. starten door diverse redenen een Engelstalig programma Dat komt in het Nederlands hoger en wetenschappelijk onderwijs meestal neer op het geven van een Engelstalig programma dat parallel loopt met het Nederlandstalige programma. De TU Delft vormt hierop geen uitzondering. Een Engelstalig programma houdt in dat de inhoudelijke vakken in de nieuwe situatie niet langer in het Nederlands worden gegeven maar in het Engels. Dit betekent dat vakspecialisten hun vak in een voor hen vreemde taal, in dit geval Engels, doceren. Dit Engelstalige programma wordt over het algemeen gevolgd door niet Engelstaligen. Het succesvol invoeren van een Engelstalig programma hangt sterk samen met een groot aantal verschillende variabelen. Deze kunnen worden aangeduid met programmakarakteristieken en contextuele factoren. Afhankelijk van de kwaliteit van deze programmakarakteristieken en het niveau van ondersteuning van de contextuele factoren, zullen de resultaten van studenten beter of slechter zijn. Daar er weinig vergelijkbare situaties empirisch onderzocht zijn, is het moeilijk gegevens uit andere onderzoeken te generaliseren naar de situatie op de Technisch universiteit Delft. Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van meer inzicht in de locale situatie op de TU Delft en een aanzet te geven tot professionalisering van vakdocenten die Engelstalig onderwijs verzorgen. Het onderzoek is dan ook in de eerste instantie bedoeld voor de Technische Universiteit Delft en eventueel voor andere technische universiteiten in Nederland. Anderen zullen de locale context binnen hun eigen opleiding in ogenschouw moeten nemen zodat de aanbevelingen van deze studie kunnen worden aangepast aan hun eigen situatie.

De centrale vraag in dit onderzoek luidt: wat is de samenhang tussen effectieve doceervaardigheden en taalvaardigheid in een Engelstalige onderwijssituatie?
De grondslag achter deze vraag bestaat uit de aanname dat hetgeen een student in een hoorcollege begrijpt van het college afhankelijk is van de “input” die hij of zij krijgt van de docent en zijn eigen taalvaardigheid. Deze twee aspecten zullen samen het studieresultaat mede bepalen. De “input” bestaat uit de doceervaardigheid van een docent en zijn of haar taalvaardigheid. Er wordt verondersteld, mede op grond van literatuurstudie, dat zowel de doceervaardigheid van de docent als de vaardigheid van de student om college’s te volgen beperkt worden door het gebruik van een tweede taal. De hypothese is dan ook dat doceervaardigheid belangrijker is dan taalvaardigheid bij het terugdringen van het begripsverlies dat optreedt bij de studenten als gevolg tweede taalonderwijs. Bijgevolg zullen effectieve doceervaardigheden de studentresultaten positief beïnvloeden.

Deze hoofdvraag wordt behandeld door het bestuderen van een aantal sub-vragen. De sub-vragen betreffen de volgende.

- Welke effectieve doceergedragingen worden waargenomen in Engelstalig onderwijs?
- Wat is de beste manier om deze effectieve doceervaardigheden te onderwijzen aan docenten?
- Wat is het effect van een Engelstalige onderwijssituatie en toetstaal op de studentresultaten?
- Wat is het effect van effectief doceergedrag in Engelstalig instructie?

De verschillende deelonderzoeken die uitgevoerd zijn om deze vragen te beantwoorden zijn de volgende. Er is begonnen met een case-studie onderzoek, welke beschreven wordt in hoofdstuk 4. In dit onderzoek is uitgezocht welke van de effectieve doceergedragingen die in de literatuur aangeduid worden als belangrijk voor het begrip van een hoorcollege ook in de praktijk voorkomen. Deze doceergedragingen zijn opgenomen in drie constructen Presentatie later in deze studie Clarity genoemd, Structuur en Interactie. Voorbeelden van effectieve doceergedragingen zijn de tussentijdse samenvatting, het parafraseren van vraag en antwoord en het houden van een levendig betoog ondersteund door non-verbaal gedrag. Er is daarbij aandacht besteed aan hoe de studenten en docenten deze effectieve doceergedragingen percipieerden. De meeste effectieve doceergedragingen werden ook waargenomen in de case-studies. Indien de doceergedragingen werden toegepast bleken de studenten deze ook als ondersteunend te ervaren voor het begrip. Tevens werd de afwezigheid van effectieve doceergedragingen aangeduid als zijnde storend voor het begrip van de studenten. Niet alle docenten pasten de effectieve doceergedragingen in gelijke mate toe. Het bleek dat vooral de docenten met student gecentreerde attitude meer effectieve doceergedragingen toepasten in hun onderwijs.

In hoofdstuk 5 wordt de ontwikkeling en uitvoering van een training besproken. De ervaringen die opgedaan zijn bij het opzetten en uitvoeren van deze training vallen onder de tweede sub-vraag van het onderzoek. Op welke wijze kunnen docenten het meest effectief de doceervaardigheden leren? Er is uitgegaan van het gegeven dat de invoering van een Engelstalig programma gelijk is aan een onderwijs innovatieproces. In een innovatieproces worden de gedragingen van een docent gekenmerkt door verschillende fasen. De eerste betreft het zelf en het zich staande houden in de nieuwe situatie, de tweede betreft de taak en haar inhoud en de derde de overdracht aan de student. De workshops die ontwikkeld zijn aan de hand van de resultaten uit hoofdstuk 4, bleken het meest geschikt te zijn voor docenten die zich in de eerste twee fasen van het innovatieproces bevinden. Zij blijken hierdoor sneller bewust te worden van de doceergedragingen die ze kunnen inzetten ten behoeve van de student in een Engelstalige situatie.

In hoofdstuk 6 wordt een inleiding gegeven op de derde subvraag van dit onderzoek: wat is het effect van Engelstalige instructie op de studieresultaten van studenten? Er wordt ingegaan op de aspecten die van invloed kunnen zijn op de studieresultaten van de studenten in een Engelstalige onderwijssituatie. Deze aspecten bestaan uit algemene en specifieke voorkennis, vertrouwen in de eigen taalvaardigheid en cognitieve leersstrategieën toegepast in de Engelstalig situatie. In hoofdstuk 7 wordt aan de hand

van een zuiver experiment gekeken naar het effect van Engelstalige instructie en de toetstaal op de reproductieve vaardigheden van studenten. Vervolgens wordt in hoofdstuk 8 aan de hand van een quasi-experiment gekeken naar het effect van voorkennis op de leerresultaten van studenten in een Engelstalige situatie en het effect van een wijziging in de instructietaal op de cognitieve strategieën van studenten. Tenslotte wordt in hoofdstuk 9 aan de hand van verschillende groepen die eenzelfde collegecyclus volgen, gekeken wat de invloed is van ervaring met de taal op het volgen van Engelstalig onderwijs en het lange termijn effect van Engelstalige instructie op de leerresultaten van studenten. Uit deze studies blijkt dat de toetstaal geen invloed heeft op studieresultaten. Voorts kan er geconcludeerd worden dat er een aanvangseffect bestaat op leerresultaten die toepassing en integratie van kennis vereisen. Deze effecten zijn op langere termijn echter verdwenen. Wat betreft de voorkennis, ervaring met de taal en cognitieve strategieën kan het volgende geconcludeerd worden. Voorkennis is een variabele met blijvende invloed op de studieresultaten van studenten in een Engelstalige situatie. Ervaring met de taal lijkt geen invloed te hebben op de studieresultaten. Wat betreft de cognitieve strategieën kan er gezegd worden dat er in de moedertaal meer gebruik wordt gemaakt van memoriseer en selecteer strategieën ten opzichte van de Engelse situatie. De studenten die Engelstalig onderwijs volgen lijken meer gebruik te maken van kritische verwerkingstrategieën Deze bevindingen zijn echter zeer tentatief en dienen pas na vervolgonderzoek te worden aangenomen als zijnde representatief voor tweede taalonderwijs.

In hoofdstuk 10 tenslotte wordt aan de hand van twee quasi-experimenten besproken wat de invloed is van effectief doceergedrag in Engelstalig instructie. Uit deze studie blijkt dat de doceervaardigheden aangeduid door het construct “clarity” voor een zeer belangrijke deel de indruk van de studenten bepalen van een docent die Engelstalig onderwijs verzorgd. Dit in tegenstelling tot de moedertaal situatie waar de andere aspecten van doceervaardigheid zoals “structuur” en “interactie” naast “clarity” een gelijk gewicht toegekend krijgen bij de beoordeling van een docent. Het doceergedrag “clarity” beïnvloedt echter in gelijke mate de studieresultaten van de studenten die moedertaal onderwijs volgen als van degene die Engelstalig onderwijs volgen. Het gemiddelde niveau van Engelse Taalvaardigheid uitgedrukt in een TOEFL score van gemiddeld 623 blijkt vrij hoog te zijn. Ondanks dit hoge niveau zijn studenten niet tevreden met het aangeboden onderwijs. Zo blijkt de docent die beschikt over betere didactische vaardigheden en minder taalvaardigheid positiever beoordeeld te worden. Uit de bevindingen in dit hoofdstuk kan opgemaakt worden dat effectieve doceergedragingen alleen invloed hebben op de perceptie van de studenten en niet bepalend zijn voor de studieresultaten van studenten die Engelstalig onderwijs volgen. .

Hoofdstuk 11 tenslotte laat alle vragen nog eenmaal de revue passeren, geeft een vergelijking met ander recent onderzoek uitgevoerd in Europese en Nederlandse context en doet aanbevelingen met betrekking tot de invoering van Engelstalig onderwijs en de professionalisering van docenten.

Aanbevelingen betreffen het verbeteren van het aangeboden onderwijs door middel van didactische training gericht op Engelstalig onderwijs. Taaltraining gericht op het verbeteren van de uitspraak fluency en context specifieke vocabulaire. Het ondersteunen van docenten door regelmatige intervisie. Het gebruik maken van “native speakers” om het algemene taalvaardigheids niveau van docenten en studenten te verbeteren. Het inbouwen van onderwijsactiviteiten in het Engelstalig programma die studenten dwingt tot actief gebruik van de Engelse taal, bij voorkeur met ondersteund door taaltraining. Tenslotte het gebruik van authentiek materiaal in plaats van vertaalde syllabi van docenten.